

30 maart 2011

Samenvatting van het wetsvoorstel raadsman en politieverhoor

Het wetsvoorstel strekt in de eerste plaats tot vastlegging van het recht op rechtsbijstand van de verdachte die is aangehouden voorafgaand aan zijn eerste politieverhoor. De herziening van de wettelijke regeling betreffende rechtsbijstand aan volwassen verdachten sluit aan op de reeds in de aanwijzing van het College van procureurs-generaal neergelegde werkwijze, die is opgesteld als reactie op de inmiddels vaste rechtspraak van het EHRM (begonnen met Salduz en Panovits) en de Hoge Raad. Ten tweede wordt aan de verdachte van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een straf van zes jaar of meer is gesteld, het recht toegekend om de bijstand van zijn raadsman tijdens het verhoor te verzoeken. De politie kan dit verzoek afwijzen als het belang van het onderzoek dat verbiedt. Uitgangspunt van de regeling is dat rechtsbijstand wordt verleend vanaf een eerder tijdstip in het opsporingsonderzoek. Waar voorheen de raadsman werd ingeschakeld bij de voorgeleiding door de hulpofficier in het kader van de inverzekeringstelling heeft de verdachte nu reeds recht op bijstand (consultatie) van zijn raadsman voorafgaand aan het eerste politieverhoor na aanhouding. Het wetsvoorstel sluit aan bij het bestaande beleid dat nu wordt gevoerd op basis van een aanwijzing van het College van procureurs-generaal.

Verruiming recht op rechtsbijstand

Het wetsvoorstel bevat een regeling van de gevallen waarin een recht op rechtsbijstand volgens het Wetboek van Strafvordering aan de verdachte wordt toegekend. Er wordt onderscheiden tussen de gekozen raadslieden en de aangewezen raadslieden. Aanwijzing vindt rechtstreeks plaats door de raad voor rechtsbijstand op de formele momenten in de wet bepaald en behoeft geen rechterlijke tussenkomst meer. Wel blijft een rechterlijke bevoegdheid bestaan om aanvullend een last tot aanwijzing van een raadsman in een specifiek geval te geven. De wijze van bekostiging van de aangewezen raadslieden wordt geregeld in de Wet op de rechtsbijstand en de daarop gebaseerde uitvoeringsbesluiten.

Aanpassing van dwangmiddelen

De inbedding van het ruimere recht op rechtsbijstand heeft geleid tot of aanvulling in reeds langer bestaande hiaten in de regeling van de eerste fase in het opsporingsonderzoek en een stroomlijning van de bestaande regelingen. De inpassing van de regeling voor het recht op rechtsbijstand heeft gevolgen voor de regeling met betrekking tot de rechten van de verdachte en het verhoor (artikelen 27-29a), de positie van de raadsman (artikel 37-49), aanhouding op en buiten heterdaad (artikelen 53 en 54), het ophouden voor onderzoek (artikel 57, 57a) en de inverzekeringstelling (artikelen 58-61).

Informatie over rechten van verdachte

Het betreft in de eerste plaats een codificatie van het meedelen van reeds bestaande rechten van de verdachte, die hem op grond van het EVRM en de eisen die voortvloeien uit een eerlijk strafproces toekomen. Het gaat om het recht om op de hoogte te worden gesteld van het strafbaar feit waarvan hij wordt verdacht, het recht op rechtsbijstand en het recht op bijstand van een tolk voor degene die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst. Met de opsomming van rechten van de verdachte en de verplichte mededeling daarvan wordt aangesloten op bestaande EHRM-jurisprudentie en op in gang gezette ontwikkelingen in het kader van de EU en het aangenomen meerjarenprogramma.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Nadere regeling van het verhoor

Ten tweede is een regeling van het verhoor opgenomen, op het ontbreken waarvan reeds langer is geweest. De regeling betreft de eisen die aan het opnemen van het (politie)verhoor worden gesteld: de schriftelijke weergave van het verhoor, en de mogelijkheid van opnemen van het verhoor op geluids- of beeldband. Dit draagt wezenlijk bij aan een deugdelijke oordeelsvorming van de officier van justitie en de rechter over de door de verdachte afgelegde verklaring en de totstandkoming daarvan. Het is eveneens een bijdrage aan de kwaliteit van de opsporing, omdat een volledige en adequaat weergegeven verklaring van de verdachte veelal het fundament is, waarop in de fase van de opsporing, vervolging en berechting beslissingen worden genomen.

De voorbereidingen voordat daadwerkelijk met het verhoor van de verdachte over diens mogelijke betrokkenheid van het strafbaar feit kan worden begonnen, omvatten thans meer dan bij het ontstaan van de regeling het geval was. Het betreft o.a. de identificatie van de verdachte en de verificatie van diens identiteit, het mededelen van de rechten van de verdachte, het oproepen van een raadsman en eventueel een tolk. De termijn van het ophouden voor onderzoek, die nu maximaal zes uur bedraagt, is daarop onvoldoende berekend. Een verlenging van die termijn is daarom passend en geboden, maar mag, samen genomen met de termijn van de inverzekeringstelling, om verdragsrechtelijke redenen geen afbreuk doen aan de termijn waarbinnen de rechtmatigheid van de vrijheidsbeneming door een rechter moet worden getoetst,

Met de invoering van de OM-aanwijzing is een grote verandering opgetreden in de werkwijze van politie, openbaar ministerie en advocatuur in de eerste fase van het opsporingsonderzoek. Deze verandering heeft gevolgen voor de toepassing van dwangmiddelen in die fase. Voorstel is om de artikelen met betrekking tot de aanhouding voor strafbare feiten op en buiten heterdaad meer in lijn te brengen met de dagelijkse praktijk, waarin in veruit de meeste gevallen de aanhouding wordt verricht door de opsporingsambtenaar en niet door de (hulp)officier van justitie, van welke laatste veronderstelling de huidige wettekst uitgaat. Door deze aanpassing ontstaat ook een betere aansluiting op de daaropvolgende dwangmiddelen: de ophouding voor het onderzoek en de inverzekeringstelling.

Voorstel is om het dwangmiddel ophouden voor onderzoek nader te differentiëren. Voor het onderzoek naar misdrijven zou de termijn met drie uur kunnen worden verlengd. Indien een verdachte van overtreding wordt aangehouden is het voldoende dat hij ten hoogste zes uur kan worden opgehouden, voordat hij na te zijn verhoord in vrijheid wordt gesteld. Daarbij is voorts rekening gehouden met inwerkingtreding van de wetgeving met betrekking tot de identificatie van verdachten op 1 oktober 2010. Deze brengt mee dat de identiteit van verdachten die zijn aangehouden, op de bij de wet vastgestelde wijze wordt vastgesteld. Voorts moet rekening worden gehouden met het tijdsverloop dat is gemoeid met het daadwerkelijk oproepen en verschijnen van degenen die rechtsbijstand verlenen en degenen die de benodigde tolkenbijstand kunnen verlenen. Voor de verdachten van misdrijf geldt dan zij binnen de termijn van negen uur kunnen worden gehoord over hun mogelijke betrokkenheid bij een strafbaar feit. Binnen een dag moeten verdachten van misdrijf weten waar zij op het punt van verdere vrijheidsbeneming aan toe zijn. Verdachten van misdrijf waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten moeten na ommekomst van de termijn van negen uur worden heengezonden of zoveel eerder als mogelijk is. Verdachten van een misdrijf waarvoor wel voorlopige hechtenis mogelijk is, moeten aan het eind van deze periode weten of zij in vrijheid worden gesteld of hun inverzekeringstelling wordt

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.**Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.**

Onbekende naam voor documenteigenschap.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

bevolen. Voor de verdachten van overtreding blijft de termijn voor het ophouden van onderzoek (inclusief verhoor) zes uur.

Gelet op de ontwikkelingen die zich in de praktijk hebben voorgedaan is meer accent gelegd op de functie van de voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie, de officier van justitie en de rechter-commissaris. Daaraan kunnen worden vastgeknoopt beslissingen omtrent de wijze van afdoening die het openbaar ministerie voor ogen staat in het kader van de vergroting van de slagvaardigheid van het strafrecht: een directe en zichtbare reactie op strafbaar gedrag met het oog op het voorkomen van recidive en belastend gedrag voor het slachtoffer. In het verlengde daarvan wordt voorgesteld om de officier van justitie directer en eerder te betrekken in verband met de te nemen vervolgingsbeslissing. De hulpofficier van justitie krijgt een duidelijke taak bij de toetsing van de rechtmatigheid en proportionaliteit van de aanhouding en is verantwoordelijk voor de "intake". Op dat moment is reeds – vooral voor minderjarige verdachten – essentieel of zaken in aanmerking worden gebracht voor een andere wijze van afdoening dan de strafrechtelijke: HALT-zaken, kindbescherming, jeugdzorg, bemiddeling.

Als gezegd is de eerste fase van de vrijheidsbeneming na aanhouding cruciaal voor het verder verloop van het voorbereidende onderzoek en de daarop gebaseerde vervolgingsbeslissing en berechting. Daarom is het voorstel om te bevorderen dat zo snel mogelijk wordt beslist over het verdere vervolg van de zaak. In de gevallen waarin snel een vervolgingsbeslissing kan worden genomen, gebeurt dat ook; in andere zaken wordt beslist of voorlopige hechtenis aangewezen is. Uitgangspunt dat na één termijn van inverzekeringstelling voor ten hoogste drie dagen wordt beslist of een vordering tot bewaring wordt ingediend. De verplichte rechtmatigheidstoetsing die gericht is op de uitoefening van de bevoegdheid tot inverzekeringstelling kan dan worden geschrappt. In zeer uitzonderlijke gevallen kan op vordering van de officier van justitie van de rechter-commissaris machtiging worden verkregen voor een tweede termijn van inverzekeringstelling. Beoogd is een benadrukking van de opzet van het bestaande beleid dat inhoudt dat één termijn van inverzekeringstelling voldoende is voor het nemen van een gefundeerde beslissing over een vordering tot bewaring. In de overige gevallen vordert hij na drie dagen inverzekeringstelling de bewaring of stelt hij de verdachte in vrijheid.

Minderjarigen

Uit de rechtspraak van het EHRM en de Hoge Raad volgt dat voor minderjarige verdachten extra voorzieningen met betrekking tot rechtsbijstand moeten worden getroffen. Het is voor deze groep nog van groter belang dan voor volwassen verdachten dat zij tijdig over rechtsbijstand beschikken. In het wetsvoorstel is opgenomen dat de minderjarige verdachte van een misdrijf altijd van bijstand voorafgaand aan zijn verhoor wordt voorzien. Hij heeft ook recht op rechtsbijstand tijdens zijn verhoor. Nadat hij heeft overgelegd met zijn raadsman kan hij, geïnformeerd en geadviseerd over de consequenties in de procedure, beslissen of hij prijs stelt op de aanwezigheid van de raadsman tijdens het verhoor of daarvan afstand doet. Inmiddels is, op basis van de praktijkervaringen met de regeling uit de aanwijzing van het College van procureurs-generaal, gebleken dat geen meerwaarde toekomt aan de aanwezigheid van een "vertrouwenspersoon", waartoe de eerder genoemde rechtspraak ruimte laat. Daarom is voorgesteld dat rechtsbijstand alleen wordt verleend door advocaten.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap. **Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap. Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap. Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.** Fout!
Onbekende naam voor documenteigenschap.
Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.
Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.
Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.
Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.